

larını geliştirmek, tüm toplumun ve yapılanmış çevrenin dönüştürülmesini gerektirir. Kendi menin incelenmesi, gerçek bir demokrasinin kurulmasına katkıda bulunmak olacaktır. Konferansta sunulan bildirilerden bazılarının bu kısa özeti bile, konunun toplumumuz açısından ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Çevreyi kuranların, yapılandırıcıların gördüğü ülkemizde sorun, ivediliği olan bir sorundur. Bilgisel düzeyde mimarın sosyal psikolojik bir formasyon almasına ve bunun yanı sıra halkın bilinçlenmesine gerek vardır. Psikologlar topluluğu olarak konuya bir ucundan yapılmak, görevimizdir.

KAYNAKLAR

a) Bildiriler

1) P.H. Chombart de Lauwe: «Appropriation

2) C.F. Graumann: «Le concept d'appropriation et les modes d'appropriation de l'espace»

3) A.A. Moles: «Aspect psychologiques de l'appropriation de l'espace»

4) H.M. Proshansky: «The appropriation and misappropriation of space»

b) Diğer yazılar

5) P. Korosec - Serfaty: «The case of Newly Constructed zones: freedom, constraint and Appropriation of Space»

in 2nd International Architectural Psychology Conference (Lund, 1973)

6) P. Korosec - Serfaty: «Appropriation de l'espace»

in Bulletin de la Société Française de Sociologie, 2 (5) 1975

SOSYAL PSİKOLOJİ'YE 1970 LERDE İNCELENEN KONULAR ve YÖNTEM AÇISINDAN GENEL BİR BAKIŞ

Olca İMAMOĞLU (*)
Hacettepe Üniversitesi
Psikoloji Bölümü

Sosyal psikoloji gibi çok heterojen bir alanla ilgili olarak genel yönelimlerden söz etmenin hayli güç olduğunu düşünmekle birlikte bu yazıda, kullanılan tekniklere ve işlenen konulara ilişkin saptayabildiğimiz bazı yönelimlere değinmeye çalışacağız. 1970'ler sosyal psikoloji için bir «öz eleştiri» dönemi olarak nitelendirilebilir. Bu dönemde birçok sosyal psikoloğun» yayınladıkları makalelerde «öz eleştiri salgını», «kriz dönemi», «güvenin sarılması» gibi sözcükler kullanılarak, genel olarak duyulan bir hoşnutsuzluğu ve nedenlerini yansıtmaya çalıştıklarını görüyoruz.

Önce kriz döneminin ardağını (background) anlayabilmek amacıyla 1970'e kadar olan devreye bir göz atalım: Highbee ve Wells (1971), 1949-1969 yılları arasında Journal of Personality and Social Psychology (JPSP) dergisinde görülen araştırma yönelimlerini, araştırma deseni, denek seçimi ve analiz tekniği açısından incelemişlerdir. İncelemeleri, 1950'lerden başlayarak manipülasyon kullanan a-

raştırmalarda hızlı bir artış (1949'larda % 30, 1959'larda % 83, 1969'larda % 87), manipülasyonsuz çalışmaların oranında büyük bir düşme (1949'larda % 63, 1959'larda % 16, 1969'larda % 8), varyans analizi kullanmada (1949'larda % 3, 1959'larda % 35, 1969'larda % 79) ve denek olarak üniversite öğrencilerinin kullanılmasında (1949'larda % 20, 1959'larda % 49, 1969'larda % 76) ise artışlar olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak 1969'da JPSP'ye baktığımızda 10 makaleden 9'unun deneysel manipülasyona yer verdiğini, 4 makaleden 3'ünün denek olarak üniversite öğrencilerini kullandığını ve 5 makaleden 4'ünün varyans analizi kullandığını görüyoruz. Bir başka incelemede, Journal of Social Psychology (JSP) dergisinde 1969-70 yılları için alan araştırmalarında küçük bir artış kaydedilmiştir. (Fried, Gumper, Allen 1973).

Bu çalışmalara özetleyici bir şekilde, Gordon Allport 1969'da yayınlanan sosyal psikoloji el kitabında şöyle yazmıştır :

* Yazıda sunulan tarama Ahmet Rüstemli (Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal İlimler Bölümü) ve Deniz Şahin'in (Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü) katkılarıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin yorumu ve kaleme alınışı Olca İmamoğlu'na aittir

-Hiç kuşkusuz, sosyal psikolojide şu anda ki eğilim, sosyal davranışın spekülatif değil, nesnel incelemesine yöneliktir. Anahtar sözcükler deneysel yaklaşım, analizde bilgisayar kullanılması, istatistiksel güvenilirlik, tekrarlanabilirlik şeklinde belirtilebilir,- ve eklemiştir : -Sosyal psikolojinin, şu anda önündeki güçlük şöyle bir soruda yatmaktadır: Yöntemde ulaşılan nesnellik düzeyi, kapsamlı kurama ve pratik uygulamaya hizmet edebilir mi?-. (s. 68).

Günümüzde sosyal psikologlar arasında görülen hoşnutsuzluk ve soruya olumlu bir yanıt verememekten kaynaklanmaktadır. Bilimsel olma yönünde katedilen çetrefilli yol ilk kuşaklar için doyum sağlayıcı olmuştur. Yeni kuşaklar ise hazır buldukları bilimsel teknikleri doğal karşıladıklarından bunların şimdiye değin ne işe yaradığını, alana ne gibi katkılarda bulunmuş olduğunu sorup huzursuz olmaya başlamışlardır. Güçlü bir metodolojinin gerçekleştirilmiş olmasına karşın birçok sosyal psikolog ne sosyal yaşamın düzeltilmesine katkıda bulunabildiklerine, ne de sargın (coherent) bir dal oluşturabildiklerine inanmaktadırlar.

1970 öncesi döneme işlenen konular açısından baktığımızda neler söyleyebiliriz? Shulman ve Silverman (1972), 1965, 1966 ve 1967 yıllarında JPSP dergisinde yayınlanan makalelerde gösterilen referansların oranlarını saptamışlardır. Bu incelemeye ilişkin olarak ilk vardıkları sonuç sosyal psikolojinin hayli heterojen bir disiplin olduğudur. Örneğin, 2000 kadar kaynaktan % 82 - 88'ine ancak bir kez atıfta bulunulmuştur. Ulaştıkları ikinci bir sonuç ise bu dağınıklığın (diversity) artmakta olduğudur. En çok atıfta bulunulan kaynaklar arasında şunlar belirtilmektedir :

1. Festinger'in A Theory of Cognitive Dissonance (1957) kitabı (toplam 51 kez).

2. Heider'in The Psychology of Interpersonal Relations (1958) kitabı (toplam 36 kez).

3. Osgood, Suci ve Tannenbaum'un The Measurement of Meaning (1957) kitabı (toplam 29 kez).

Bu kaynaklardan konulara ilişkin çıkan sonuç 1960'larda en yaygın konunun tutarlılık kuramları olduğudur (özellikle bilişsel çelişki ile denge ve uygunluk modelleri). 1970'lerdeki gelişmeleri yordayıcı ilginç bir nokta da, Örneğin -On the social psychology of the psychological experiment- (1962) başlıklı, deneklerin deneyici beklentilerinden etkilenmelerini konu edinen makalesine bir hayli atıf olmasıdır.

Böyle bir ardalardan sonra 1970'lerde sosyal psikolojinin içinde bulunduğu durumu

-Bana öyle geliyor ki... sosyal psikoloji, Kuhn'un The Structure of Scientific Revolutions adlı kitabında belirttiği anlamda, şu anda bir kriz dönemindedir. Araştırmalarımızda ve kuramlarımızda kullanılabilecek önemli sorunlar ve modellere ilişkin olarak bir bilemezlik içindeyiz. Artık... nerede olduğumuzu ve ne yönde ilerlememiz gerektiğini düşünme vakti gelmiştir.- (s. 86).

Mc Guire (1973)de 1960'lardan sosyal psikolojinin altın dönemi olarak bahsetmekte ve 1970'lerde deneysel sosyal psikoloji için güven sarsıcı çarıların çalmaya başladığını belirtmektedir.

Bu tür kaygıların fazlasıyla belirtildiği 1970'ler için yayınlanan araştırmaların hangi konularda yoğunlaştığına ve hangi tekniklerin yaygın olduğuna ilişkin sistematik bir inceleme olmadığı dikkatimizi çekti. Bu amaçla 1970 ler için bir durum saptaması yapmanın yararlı olacağını düşündük. JSP ve JPSP dergilerinin 1971 - 76 yıllarındaki sayıları, incelenen konular ve kullanılan teknikler açısından gruplandırdık. Konular, çalışmaya başladığımız yıl Contemporary Psychology dergisinde yayınlanan bir yazıdan alındı (Stries, 1975). Bu değerlendirmeye yazısında Stries 1974 yılında yayımlanmış, üç yeni sosyal psikoloji ders kitabında işlenen konuların bir listesini çıkarmıştı. Yöntem açısından gruplamaya ise Dr. Dinç'in (1975) sınıflaması temel olarak alındı. Buna göre makaleler kuramsal, bağlantısız veri toplamayı, manipulyonsuz bağlantı aramayı ve manipulyonlu bağlantı aramayı amaçlayan çalışmalar olarak gruplandırıldı. Gruplama işlemi iki gruplayıcı tarafından yapıldı. Gruplayıcılar arasındaki uyuma derecesini saptamak amacıyla JPSP dergisinin 1975 yılında çıkmış olan ilk 6 sayısını her iki hakem de bağımsız olarak grupladı. Gruplayıcılar - arası güvenilirlik katsayısı konular için .88, yöntem için ise .98 olarak bulundu.

1976 yılında JPSP dergilerinde in fazla incelenmiş on araştırma konusuna ilişkin çalışmaların yıllara göre sayı ve yüzdeleri Tablo I'de gösterilmiştir.

Tablo I'de görüldüğü üzere ilk sırayı alan sosyal algı (kişilerin algılanması) konusuna ilişkin, araştırmalar incelenen zaman süresince anlamlı bir artış göstermiştir. ($\chi^2 = 39.15$, $d.f = 5$, $p < .001$). Bu artış son yılların en popüler konusu haline gelen yüklemleme kuramının etkisine bağlanarak açıklanabilir. Yani bu süre içinde en çok incelenen konulardan olan tutumlar, kişilik, sosyal öğrenme, gruplar gibi konulara ilişkin makale yüzdesinde belirgin bir değişim olmamıştır. Üçüncü

bilişsel tutarlılık çalışmalarında anlamlı bir azalmanın görülmesidir. ($\chi^2 = 14.34$, $df = 5$, $p < .02$). Son yıllarda bir çok yazar (örneğin Kelley, 1973; West ve Gunn, 1978) sosyal psikolojide diğergâmlık (altruizm) gibi olumlu sosyal davranışları Burada özetlenen alan taramasıyla ilgili olarak sosyal psikolojik yayınların Türkiye'deki durumunu da saptama gereği duyulmuştu. Bu amaçla, Ç. Kağıtçıbaşı'nın İnsan ve İnsanlar (1976) kitabının sonunda verdiği «tamamen sosyal psikolojik» ve «sosyal psikolojik konuların yan konular olarak kaldığı araştırmalar» bibliyografyası A. Rüstemli tarafından taranmıştır. 30 - 35 yıllık döneme

ilişkin yaklaşık 310 yayının yıllara göre dağılımına bakıldığında bunların ancak % 15'inin 1960 tan önceki dönemde yayınlandığı görülür. 1960 - 64 yılları arasında bu oran % 18 ya, 1965 - 1969 yılları arasında % 31'e yükselmektedir; 1970'ten 1976 yılına kadar olan dönemdeki yayınların oranı ise % 37 dir. Bu durumu, Türkiye'de sosyal psikolojik sorunlara ilişkin giderek artan ve yaygınlaşan bir ilginin göstergesi olarak değerlendirmek pek yanlış olmasa gerek. İnceleyen araştırmalarda artış olduğuna değinmiştir. Tablo I'de görüldüğü gibi bizim sınıflamamızda da bu konuya ilişkin bir artış kaydedilmiştir.

TABLO I

1976 yılında JSP ve JPSP Dergilerinde en fazla incelenmiş konular ilişkin çalışmaların yıllara göre sayı ve yüzdeleri

Konular	1971		1972		1973		1974		1975		1976		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
1. Sosyal Algı	19	(5,8)	26	(7,5)	47	(13,1)	51	(14,2)	68	(15,9)	57	(15,1)	268	12,17
2. Tutumlar	32	(9,7)	31	8,9)	43	(12,0)	37	(10,3)	17	(11,0)	51	(13,5)	241	10,94
3. Kişilik	24	(7,3)	32	(9,2)	33	(9,2)	35	(9,7)	48	(11,2)	38	(10,1)	210	9,54
4. Sosyal Öğrenme	25	(7,6)	20	(5,7)	22	(6,1)	19	(5,3)	34	(7,9)	33	(8,7)	153	6,35
5. Gruplar	37	(11,2)	35	(10,1)	31	(8,7)	33	(9,2)	31	(7,2)	29	(7,7)	196	8,90
6. Sosyal Çekicilik	22	(6,7)	21	(6,0)	28	(7,8)	24	(6,7)	25	(5,8)	19	(5,0)	139	6,31
7. İletişim	17	(5,2)	22	(6,3)	10	(2,8)	20	(5,6)	18	(4,2)	18	(4,8)	105	4,77
8. a. Saldırganlık	13	(4)	8	(2,3)	15	(4,2)	12	(3,3)	19	(4,4)	15	(4,0)	82	3,72
b. Diğergâmlık (elseverlik)	9	(2,7)	14	(4,0)	18	(5,0)	15	(4,2)	28	(6,5)	15	(4,0)	99	4,49
9. a. Kültürel Etkiler	23	(7,0)	14	(4,0)	9	(2,5)	14	(3,9)	5	(1,2)	13	(3,4)	78	3,54
b. Çevresel Psikoloji	7	(2,1)	7	(2)	6	(1,6)	7	(1,9)	13	(3,0)	13	(3,4)	53	2,40
c. Sosyal Güdüler	11	(3,3)	13	3,7)	5	(1,4)	10	(2,8)	24	(5,6)	13	(3,4)	76	3,45
10. Bilişsel Tutarlılık	23	(7,0)	26	(7,0)	12	(3,4)	18	(5,0)	9	(2,1)	11	(2,9)	99	4,49
Toplam maktele sayısı	329		348		358		360		428		378		2201	

JSP ve JPSP dergilerinde 1971 - 76 yılları arasında yayımlanmış çalışmaların yöntem açısından gösterdikleri değişimler Şekil 1 de gösterilmiştir.

Şekil 1'de görüldüğü gibi manipülatif çalışmalar çoğunluktadır; ancak ikinci sırayı alan manipülasyonsuz çalışmalarda hafif bir artış kaydedilmektedir. Bağlantısız ve kuramsal çalışmalar ise çok az sayıdadır. Yalnız JSP dergisinde yayınlanan makalelere baktığımızda manipülasyonsuz çalışmaların 1973 yılından bu yana manipülatif olanlardan çok daha fazla olduğu görülmüştür. JPSP'ye ise manipülatif çalışmalar hakimdir.

1970 lerde böyle bir tablo gösteren sosyal psikolojiye ilişkin krizin kaynaklarıyla ilgili olarak öne sürülen çeşitli görüşleri çok genel olarak iki grupta toplayabiliriz :

1. özümleyici, kaynaştırıcı (integrative)

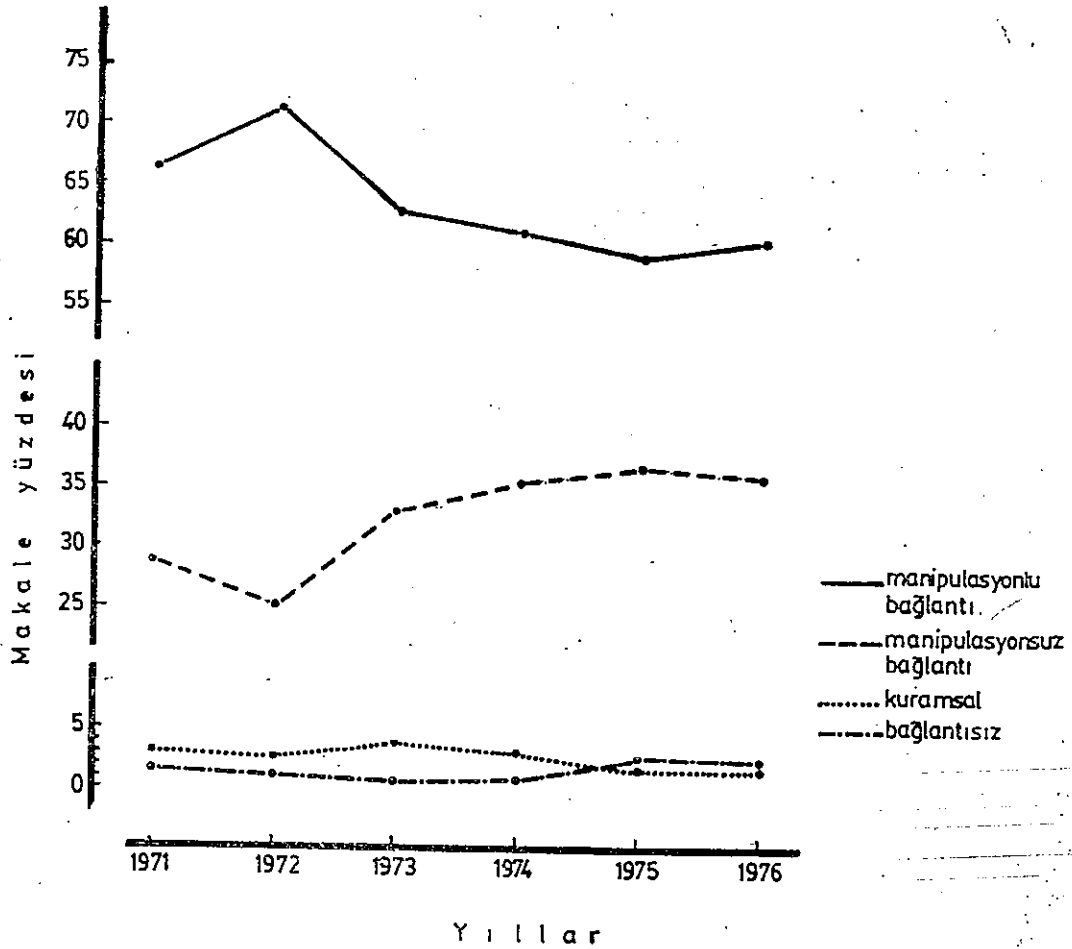
2. Deneysel (critical) = denence deneyici edilen verileri «gerçek dünya» daki olaylara genelleme sorunu (relevance).

Her ikisine ilişkin görüşler ve eleştiriler de çoğu kez deneysel sosyal psikoloji paradiminde düğümlenmektedir.

Deneysel sosyal psikoloji paradimi neden eleştirilmektedir? Bu soruyu iki aşamada ele alalım: Mc Guire (1973) herhangi bir paradimin iki ögesi olduğunu belirtir :

1. Yaratıcı (creative) = denence türetici
2. Deneysel (critical) = denence deneyici

Yaratıcı ögeye ilişkin eleştirilerde denencelerin kuramsal sorunlara değil, sosyal sorunlara ilişkin olması gerektiği görüşü getirilmektedir. Sosyal önemi olan denenceler, alan deneyleri ile veya korelasyon teknikleri ile sınırlı denilmektedir. Mc. Guire'in görüşüne göre (ki vaktiyle alan deneylerini çözüm ola-

Şekil 1 — JEP ve JPSP desgilerinde 1971-76 yılları arasında yayımlanmış çalışmaların yöntem açısından gösterdiği değişimler.

züm getirmez, olsa olsa «yüzeysel bir kozmetik değişikliği» oluşturur. Mc Guire'a göre paradimin yetersizliği yanlış değişkenlerin seçilmiş olmasına bağlanamaz. Paradimin yetersizliğinin kaynağını, kurama yönelik de olsa, sosyal soruna yönelik de olsa değişkenlerin bireysel ve sosyal sistemlerdeki karmaşıklıkla bağdememesinde aramak gerekir.

Deneyci ögeye ilişkin olarak da, laboratuvar deneylerinin birçok yanlışlıklarla (artifact) dolu olduğuna işaret edilmektedir. (Örneğin, «experimenter bias», «demand characteristics», «evaluation apprehension» gibi.) Bu durumda sonuçları yorumlamanın güçlüğüne değinilmektedir. Ayrıca ahlâki açıdan (ethics) laboratuvar deneylerinde çok fazla kandırma ve zorlama (deception, coercion, stress) yollarına başvurulması eleştirilmekte; az sayıda değişkenle uğraşılabilmesine değinilmektedir.

Deneysel sosyal psikoloji paradimine yöneltilen diğer bir itiraz da laboratuvar deneylerinin denence sınama yerine doğruluğu açık-

ça belli olan bir ilişkinin doğruluğunu göstermeye yönelik olmasıdır. Araştırmacı eğer ilk defada şanslı olmazsa, o zaman denencenin doğru olmadığına değil de deneyin doğru bir şekilde düzenlenmediğine inanır. Yeni bir düzenlemeyle deneyi yineler. Sonunda «söz konusu olayın gösterilemeyecek kadar kaygan (elusive) olduğuna inanır, yanlışlığına değil denilmektedir. (Mc Guire 1973). eleştiri deney tekniğine değil, uygulanmasına yöneliktir.

Kuramsal yöndeki huzursuzluğa ilişkin olarak Thorngate (1976) ilginç bir noktaya değinir. Sosyal psikolojinin dağınık görünümünü, kapsamlı genel kuramların olmayışını temelinde yatan bir ikileme (dilemma) bağlar. Buna Kuramsal basitliğin olanaksızlığı («The impostulate of theoretical simplicity») der. Thorngate'e göre, sosyal davranışa ilişkin bir açıklamanın hem genel, hem basit, hem de doğru olması olanaksızdır. (It is impossible for an explanation of social behavior to be simultaneously general, simple, and accurate.) (s. 126).

Açıklamalarımız basit ve doğru olduğunda zorunlu olarak sınırlı kişilere, durumlara ve davranımlara ilişkin olur. Deneysel yaklaşım- lı sosyal psikologların yeğledikleri bir yol, aşırı uçta «hiçbirşey hakkında herşeyi söyleyen açıklamalar» getirir (explanations which say everything about nothing). Seçenek olarak basit ve genel açıklamalar getirildiği zaman ise doğruluktan fedakârlık etmek gerekmektedir. Bu durumda ya tanımlar belirsiz olmakta ya da yordamalarla veriler arasındaki uygunluktan (goodness - of - fit) fedakârlık edilmektedir. Aşırı uçta bu yol da «herşey hakkında hiçbir şey söylemeyen açıklamalar» getirmektedir. (explanations which say nothing about everything) (s. 126). Dolayısıyla Thorngate sosyal davranışa ilişkin genel ve doğru kuramların zorunlu olarak karmaşık olmasının beklenmesi gerektiğini öne sürer.

Sonuç olarak sosyal psikologların üzerinde anlaşıkları bir görüş şudur: Sosyal psikolojinin çeşitli alanlarına ilişkin pek çok veri toplanmış; çoğu çok az okunan pek çok makale yayınlanmıştır. Bunca yatırıma karşın sosyal psikoloji hâlâ oluşma aşamasında olan bir dal olarak görülmektedir. Eleştiri konusu olarak getirilen görüşlerin hepsine katılmamakla birlikte kanımca bu huzursuzluk ve öz - eleştiri sağlıklıdır. Bunun sonunda sosyal psikolojide olumlu bazı yeni gelişmelerin görülmesi beklenebilir. Kanımca sosyal psikolojinin sorunu temelinde, işin sosyal yanı (sosyal sorunlara çözüm getirebilme) ile bilimsel yanını bağdaştırma gücüne dayanmaktadır. Ama sosyal psikoloji alanına hakim olan güç yapısının eğitim ve yayım kurallarına bağlı olarak sorun, sosyal psikolojinin laboratuvara sokulup kalması sorunu olmuştur. Deneysel sosyal psikolojinin devamlı savunucularından olan Schlenker bile, 1977'de şöyle yazmıştır :

«Araştırma teknikleri her zaman sorunun niteliğine uygun olarak seçilmelidir. Hiç bir teknik, Kaplan'ın (1964) değindiği araç kuralına göre kullanılmamalıdır: Ufak bir çocğa bir çekiç verildiğinde, etrafındaki her şeyde çakılacak bir şey bulacaktır. Kontrollü laboratuvar deneyi, sosyal psikologların dünyaya saldıkları çekiç olmuştur.» (s. 326).

Bu noktada Thorngate'in (1976) belirttiği karmaşıklığa uygun olarak nasıl bir yol izlenebileceğine ilişkin bazı görüşlere değinmek istiyorum :

a) Konulara disiplinlerarası bir yaklaşım- la zaman - uzam boyutları içinde bakma gereği. Bunun için olayları toplumsal ve bireysel gelişim açılarından karşılaştırmalı şekilde incelemek gerekmektedir. Çok yönlü analiz tekniklerinin geliştirilmesi ...

b) Soruna uygun araştırma teknikleri seçme gereği. Önceden değinildiği gibi ne kadar başarılı sonuçlar verirse versin hiçbir tekniğin amaçlaşmaması gerektiğini vurgulamak istiyorum. Laboratuvar deneyi tekniğinin sosyal psikoloji içindeki güçlü durumu manipülasyon ve kontrol özelliklerine bağlı olarak neden - sonuç ilişkileri kurmaya, dolayısıyla bilimin anlama, yordama (prediction) ve kontrol amaçlarına uygun düşmesine bağlanabilir. Ancak deneysel yaklaşımın bu özellikleri soruna uygun biçimde çok - yönlü bir araştırma stratejisi içinde kullanıldığında yararlı olabilir, amaçlaştığında değil.

c Kaynaştırma, sentezleme gereği. Birbirine yakın alanlardaki çalışmaları, kavramları tartışan, ilişkilerini gösteren bir çerçeve içine oturtmaya çalışan yayınlar çok az sayıdadır. Kanımca özümleyici yayınların çok az olmasının bir nedeni bu tür uğraşların yatırımının fazla, ödülünün ise az oluşudur. Bunun teşvik etmenin bir yolu, doktora yeterlik sınavları yerine «sentezleyici makale» (area - paper) sistemini getirmek olabilir. Diğer bir yolu da, tek araştırma yayınlama yerine, araştırmalar - dizisi şeklinde yayınlama koşulunun uygulanması olabilir.

d) Mc Guire'in (1973) getirdiği bir görüşe göre metodoloji derslerinde hep denence deneme üzerinde durulur, işin yaratıcı yanı denence - türetici yanı ihmal edilir. Spekülasyon, psikolojide olumsuz bir duygusal anlam kazanmıştır. Oysa belirli bir düzeyde spekülasyonun teşvik edilmesinde yarar olabilir. Şöyle ki bir tartışmanın sonuna eklenen bir spekülasyon bir başkasına ilginç bir araştırma düşüncesi verebilir.

e) Bireylerarası farklılıklar şimdiye değin sosyal psikolojide ihmal edilmiştir. Thorngate'in (1976) davranışa ilişkin genel ve doğru açıklamaların karmaşık olması gerektiğini belirten düşüncesinden hareketle bundan sonra sosyal psikoloji'nin bireysel farklılıklara gözünü yummasında da yarar olacağını düşünmekteyim.

KAYNAKLAR:

Allport, G.W. The historical background of modern social psychology. In G. Lindzey, and E. Aronson (Eds.), The Handbook of Social Psychology, I. Reading, Mass: Addison Wesley, 1960. Berkowitz, L. (Ed.) Advances in Experimental Social Psychology, New York: Academic Press, 1972.

Dinç, İ. Psikolojide yeni gelişmeler ve sorunlar

Fried, S.B., Gumper, D.C. and Allen, J.C. Ten years of social psychology : Is there a growing committment to field research? *American Psychologist*, 1973, 28, 155 - 156

Higbee, K.L. and Wells, M.G. Some research trends in social psychology during the 1960 s. *American Psychologist*, 1972, 27, 293 - 300.

Mc Guire, W.J. The yin and yang of progress in social psychology: Seven koan. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1973, 28, 446 - 456.

Orne, M.T. On the social psychology of the psychological experiment. With particular reference to demand characteristics and their implications. *American Psychologist*, 1962, 17, 776 - 783

Schlenker, B. On the ethogenic approach = Etiquette and revolution. In L. Berkowitz (Ed.) *Advances in Experimental Social Psychology*. New York: Academic Press, 1977, 10, 300 - 315.

Schulman, A.D. and Silverman, I, Profile of social psychology: A preliminary application of <reference analysis> *Journal of the History of the Behavioral Science*, 1972, 8, 232 - 236.

Stries, L.K. The short and the tall. *Contemporary Psychology*, 1975, 20, 643 - 646.

Thorngate, W. Possible limits on a science of social bahavior. In L.H. Strickland, F.E. Aboud and K.J. Gergen (Eds.), *Social Psychology in Transition*. New York: Plenum Press, 1976, 121 - 140.

West, S.G. and Gunn, S.P. Some issues of ethics and social psychology. *American Psychologist*, 1978, 33, 30 - 38.

Ç A Ğ R I SAYIN ABONELERİMİZ

1978 yılı dergilerimiz tamamlanmıştır. Hepsinin elinize geçtiğini ve yararlandığınızı umarız. 1979 yılı abonman ücreti için dördüncü sayımızda bütün abonelemize birer posta çeki göndermiştik.

Abone yenileme işlemlerinin biran önce tamamlanması yeni dergilerin çıkarılmasını kolaylaştıracak ve hızlandıracaktır. Bu konuda yardımcı olmanızı rica ederiz. Eğer posta çekleriniz elinize geçmediyse ya da adresiniz değiştiyse P.K. 117, Küçük-esaat - Ankara adresine, öğrenci 80 T.L; normal 100 T.L; yurt dışı 200 T.L. gönderiniz. Bu işlemi yaptığınız takdirde 1979 yılı abone kaydınız tamamlanmış olacaktır. Teşekkür eder, iyi günler dileriz.